

Důsledky úsporných opatření v České republice

Václav Franče

říjen 2012

- Hlavním ekonomickým důsledkem úsporných opatření je zpomalení růstu české ekonomiky, zejména oslabení domácí poptávky.
- Fiskální úsporný program se daří naplňovat, ba dokonce se naplňuje s předstihem.
- Hlavní skupinou obyvatel, na kterou dopadají vládní reformy, jsou starobní důchodci a státní zaměstnanci.
- Vůči úsporným opatřením se zdvihá široká vlna nevole. Tento odpor se projevuje například v preferencích politických stran, jelikož silně posílily opoziční levicové strany.

Obsah

I. Politická situace

5

II. Současné ekonomické podmínky

5

III. Jaké fiskální reformy byly realizovány?

7

IV. Čím jsou fiskální reformy ospravedlňovány?

8

V. Kdo je hlavním aktérem reforem?

9

VI. Jaké jsou doposud hlavní důsledky reforem?

9

VII. Jaké jsou politické důsledky reforem?

10

I. Politická situace

Od parlamentních voleb v roce 2006, kdy do té doby vládnoucí ČSSD prohrála volby, vládnu v Česku středo-pravicové vlády. Výjimkou bylo krátké období duben 2009 až červenec 2010, kdy zemi spravovala dočasná nestranická vláda, jejíž členy jmenovaly zejména dvě nejsilnější strany ODS a ČSSD.

Česká politická situace je charakteristická střídáním pravice a levice v poměrně dlouhých intervalech (levicové vlády: 1998 až 2006, pravicové vlády: 2006 až doposud). Na druhou stranu český politický systém produkuje slabé nestabilní vlády opírající se o většinu jen několika poslanců. Výjimkou mohla být vláda Petra Nečase vzešlá z parlamentních voleb v roce 2010, která se opírala o neobvykle silnou většinu 118 poslanců, ale i tato většina se v důsledku krize v nejmenší koaliční straně Věci veřejné (VV) a posléze i krize v samotné ODS (nejsilnější pravicové straně v ČR) zcela vytratila, takže vláda Petra Nečase se nakonec stala menšinou. V takových podmínkách je pochopitelně obtížné prosadit zásadní reformy. Je proto až s podivem, že i při takto nestabilním politickém systému se většina vlád nepokouší hledat konsenzus napříč politickým spektrem a raději prosazují ideologicky vyhraněné reformy i s rizikem, že je následující vláda reviduje.

II. Současné ekonomické podmínky

Současná ekonomická situace v Česku by se dala krátce charakterizovat slovy: stabilita a pomalý růst. V po krizových letech (po roce 2009) rostla česká ekonomika vždy pomaleji než ekonomika německá. V roce 2010 vzrostl český HDP reálně o 2,7 %, v roce 2011 pak o 1,7 %.¹ Navíc od 4. čtvrtletí 2011 český HDP mezikvartálně klesá – o 0,2 % v 4. čtvrtletí 2011 a 2. čtvrtletí 2012 a o 0,6 % v 1. čtvrtletí 2012. Česká ekonomika je tak nyní oficiálně v technické recesi

(více než dva mezičtvrtletní poklesy HDP po sobě). V letech 2012 a 2011 však německá ekonomika, ke které by česká ekonomika měla reálně a nominálně konvergovat, vzrostla o 4,2 %, resp. 3,0 %.² Ze dvou pozorování nelze udělat signifikantní závěry, ale pokud by tento trend pokračoval, znamenalo by to, že reálná konvergence k německé ekonomice se po krizi zastavila. Ani poslední data neukazují, že by se měl tento nepříznivý trend zlomit. V prvním čtvrtletí totiž česká ekonomika nečekaně mezikvartálně poklesla o 0,6 %³. Naproti tomu německá ekonomika vykázala solidní mezikvartální růst 0,5 %. V druhém čtvrtletí česká ekonomika mezikvartálně poklesla o 0,2 %, zatímco německá ekonomika vzrostla o 0,3 %. Nůžky se tedy rozevřely ještě více.

Tristní je srovnání i s našimi sousedy. Polská ekonomika například vzrostla v roce 2010 o 3,9 %, v roce 2011 pak o 4,3 %.⁴ Je však třeba uvést, že polská ekonomika je poněkud specifická (na rozdíl od české ekonomiky má významný vnitřní trh) a v posledních několika letech se zjevně přehřívá (průvodním jevem přehřívání je permanentně vysoká inflace). Slovenská ekonomika pak rostla o 4,4 %, resp. 3,2 %.⁵ Jen maďarská ekonomika je kvůli nezbytným fiskálním opatřením v podobně špatné situaci jako česká ekonomika.

Pokud jde o strukturu HDP, je možné říci, že za pomalým růstem české ekonomiky stojí slabá vnitřní poptávka. Tahounem je naopak čistý export díky cenové konkurenceschopnosti českého průmyslu, ale i jeho příspěvek klesá. V řeči čísel – v prvním a druhém čtvrtletí prudce klesala spotřeba domácností (v mezičtvrtletním srovnání o 1,8 % v prvním čtvrtletí a o 1,1 % v druhém čtvrtletí). Spotřeba vlády i investice jsou rovněž slabé, ale nikoli tak slabé jako spotřeba domácností.

Slabému ekonomickému růstu odpovídá i situace na trhu práce. Firmy kvůli slabé poptávce po svých produktech nemají příliš motivaci nabírat nové zaměstnance, a tak je tvorba pracovních míst

1 Zdroj dat ČSÚ: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr

2 Zdroj dat: Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiebo20&plugin=1>

3 Zdroj dat ČSÚ: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/hdp_cr

4 Zdroj dat: Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiebo20&plugin=1>

5 Tamtéž.

nízká a v důsledku toho je míra nezaměstnanosti persistentně vysoká – 6,7 %⁶ v metodice Eurostatu. Do budoucna lze očekávat spíše stagnaci, či dokonce mírný růst nezaměstnanosti. Na druhou stranu v komparaci s ostatními zeměmi Evropské unie si Česká republika stojí poměrně dobře. Nižší míra nezaměstnanosti je jen v Rakousku 4,6 %, Lucembursku 4,8 %, Nizozemsku 4,9 %, Německu 5,4 % a na Maltě 6,3 %. Ostatní státy EU mají vyšší (průměr EU je 10,3 %) a občas i výrazně vyšší míru nezaměstnanosti, například Španělsko 24,6 %.⁷

Slabý ekonomický růst má však i své pozitivní stránky. Jednou z nich jsou slabé poptávkové tlaky do inflace, což je spolu se stabilně ukotvenými inflačními očekáváními základní podmínka pro nízko inflační prostředí české ekonomiky. Aktuální míra inflace 3,4 %⁸ je sice nad inflačním cílem ČNB ve výši 2 %, ale zvýšená míra inflace je dána zejména faktory, které jsou mimo kontrolu ČNB – zvyšování nepřímých daní, vyšší ceny potravin a ropy, slabá koruna v důsledku dluhové krize v Evropě. Jádrová inflace zůstává velmi nízká. Pro srovnání – meziroční míra inflace v Polsku ve stejné době činila 3,8 %, v Maďarsku 6,4 % a na Slovensku 3,8 %. V České republice činila inflace v metodice Eurostatu 3,5 %, ale zhruba jeden procentní bod do ní přidaly daňové změny české vlády.

Druhou pozitivní stránkou pomalého ekonomického růstu je vnější rovnováha české ekonomiky – přebytky obchodní bilance jsou momentálně rekordní a deficity běžného účtu platební bilance mírné (2,9 % za rok 2011), způsobené odlivem zisků z firem vlastněných zahraničními vlastníky. Mírné deficity běžného účtu se daří pokrýt přebytky na kapitálovém účtu, devizové rezervy ČNB rostou. Česká republika tak ani zdaleka není v pozici jako například Maďarsko, že by potřebovala finanční pomoc od Mezinárodního měnového fondu.

Jako relativně stabilní lze chápat i naše veřejné finance. Před krizí se české veřejné finance vyznačovaly nízkými deficity (většinou pod hranicí 3 % HDP vyžadovanou Maastrichtskými kritérii) a stagnují-

cím, resp. mírně klesajícím poměrem dluhu k HDP. V roce 2007 před vypuknutím finanční krize činilo zadlužení 27,9 % HDP (průměr EU v té době činil 59,0 % HDP).⁹ I přesto, že na první pohled byly statistiky veřejných financí příznivé, mělo být fiskální úsilí v té době vyšší vzhledem k vysokým tempům růstu HDP. Finanční krize se naplno do veřejných financí promítla v roce 2009, kdy ČR hospodařila s deficitem 5,8 % HDP.¹⁰ V důsledku vysokých deficitů a pomalého tempa růstu ekonomiky se poměr zadlužení k HDP vyšplhal na 40,8 % HDP v roce 2011 a letos pravděpodobně dosáhne 44 % HDP, čímž ČR postupně přestává být nízko zadluženou ekonomikou. Je však třeba dodat, že výše zmíněný nárůst zadlužení nebyl způsoben pouze výpadkem příjmů státního rozpočtu v důsledku finanční potažmo dluhové krize. Významnou roli sehrálo také snížení daní během první pravicové vlády. Například v roce 2008 (první rok, kdy vešla v platnost daňová reforma snižující daňovou kvótu) se snížil podíl vládních příjmů na HDP ze 40,3 % v předešlém roce na 38,9 %, tj. o 2,4 procentního bodu, zatímco ve stejném období v Německu se podíl příjmů na HDP naopak zvýšil ze 43,7 % na 44,0 %. Za celou EU tento indikátor stagnoval na 44,7 %.¹¹ Výpadek 2,4 % HDP je ekvivalent vzhledem k tehdejšímu nominálnímu HDP zhruba 85 mld. Kč. Daňová reforma z roku 2007 zhoršila již tak špatnou dynamiku dluhu, přičemž pozitivní dopady daňové reformy například na nabídku práce nebo na zvýšení potenciálního růstu české ekonomiky, čímž byla reforma ospravedlnována, jsou neprokazatelné. Daňová reforma z roku 2007 tak jednoznačně zvýšila fiskální úsilí nutné ke stabilizaci veřejných financí během dluhové krize. Řada reformních opatření musela být dokonce posléze revidovaná (například zdanění superhrubé mzdy či jedna daňová sazba DPFO).

Fiskálním úsilím se postupně podařilo srazit deficit v roce 2011 na 3,1 % HDP s cílem dosáhnout pro tento rok deficitu 3,0 % HDP a srazit deficit pod 1 %

6 Zdroj dat MPSV: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/mes>

7 Tamtéž, údaje k 30. 9. 2012.

8 Zdroj dat ČSÚ: <http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/cisc100912.doc>, údaje k 30. 9. 2012

9 Zdroj dat Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiebo80&plugin=1>

a <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiebo90&plugin=1>.

10 Tamtéž.

11 Zdroj dat Eurostat: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables

HDP v roce 2015.¹² Opětovný pád české ekonomiky do recese, o němž se pojednává výše, však představuje riziko, že se ambiciózní fiskální cíle nepodaří naplnit. Na druhou stranu díky policejnímu vyšetřování řady korupčních kauz v poslední době preventivně omezují kraje a obce své investiční výdaje, což je naopak faktor, který má potenciál zlepšit stav českých veřejných financí.

III. Jaké fiskální reformy byly realizovány?

Doposud byl realizován mix výdajových a příjmových opatření, které lze ve stručnosti charakterizovat následovně:

- Výdajové škrty jsou upřednostňovány před zvyšováním daní.
- Je upřednostňováno zvyšování nepřímých daní před přímými, obzvláště se nezvyšuje zdanění práce a zdanění korporací s ohledem na zachování konkurenceschopnosti ekonomiky.
- Jednotlivá úsporná opatření jsou předkládána bez uceleného ekonomického konceptu, chaoticky a poměrně často se navrhovaná opatření mění.
- Zcela chybí snaha minimalizovat důsledky úsporných opatření na reálnou ekonomiku.

Je takřka nemožné popsat veškerá úsporná opatření, která byla schválena od roku 2009, proto se následující text zaměří jen na ty nejdůležitější.

Od roku 2009 došlo k významnému zvýšení nepřímých daní, zejména pak daně z přidané hodnoty. Do 31. 12. 2009 platily dvě sazby DPH – 9 % na nezbytné statky a služby a 19 % na luxusní statky a služby. V rámci takzvaného Janotova balíčku, kterým se tehdejší úřednická vláda snažila zastavit nárůst deficitů a zadlužení a obnovit důvěru finančních trhů v české veřejné finance, vzrostly obě dvě sazby o jeden procentní bod na 10, respektive 20 %. Od 1. 1. 2012 zvýšila pravicová vláda Petra Nečase spodní sazbu DPH na 14 %. Od 1. 1. 2013 dojde pravděpodobně ke zvý-

šení obou sazeb o 1 procentní bod na 15 %, respektive 21 %. Nárůst zdanění nezbytných statků a služeb za pravicových vlád je opravdu rapidní s vědomím toho, že před daňovou reformou, která vešla v platnost v roce 2008, činila snížená sazba DPH 5 %, a za pouhých pět let se tak zvýšila o celých 10 procentních bodů na 15 %.

Výhodou zvyšování nepřímých daní je, že se jedná o velmi jistý zdroj příjmů pro státní rozpočet, který prakticky nepodléhá výkyvům hospodářského cyklu na rozdíl od daní přímých. Také tento typ daně tolik nedemotivuje zaměstnance pracovat. Jinými slovy, nevnáší do daňového systému takovou neefektivitu jako přímé daně. Na druhou stranu, zvýšení nepřímých daní velmi omezuje spotřebu zejména nízkopříjmových obyvatel s negativním dopadem do HDP. Tím má pochopitelně také negativní sociální dopady. Dále zvyšování spotřebních daní krátkodobě zvyšuje inflaci. V neposlední řadě pak přímé daně (zejména pak progresivní daně) působí jako takzvaný automatický stabilizátor, který zmírňuje výkyvy hospodářského cyklu. Přesouvání daňové zátěže od přímých daní k nepřímým, tak oslabuje stabilizační schopnost ekonomiky a činí ji nestabilnější. O to větší roli pak musí hrát diskreční hospodářská politika.

Do kategorie zvyšování nepřímých daní patří i zvyšování spotřebních daní. Spotřební daň na pohonné hmoty byla zvýšena v rámci takzvaného Janotova balíčku v roce 2010, ale její zvýšení donutilo autodopravce čepovat zejména motorovou naftu v zahraničí, čímž se při růstu daně snížil daňový výběr. Toto opatření se tak zcela minulo účinkem a problém veřejných financí ještě prohloubilo. Bylo by tedy vhodné toto opatření revidovat. Bohužel současná vláda snížit spotřební daň na motorovou naftu, kde je problém „přeshraniční daňové turistiky“ největší, odmítá.

Dalším významným úsporným opatřením bylo snížení platů ve veřejné sféře. K tomuto kroku přistoupila pravicová vláda Petra Nečase v roce 2011, kdy došlo k redukci o 10 %. Podobný krok (redukci o 4 %) navrhla i úřednická vláda pro rok 2010, ale opoziční ČSSD tomuto kroku zabránila. Stejně jako v případě nepřímých daní redukce mezd silně podvazuje spotřebu domácností, což se projevuje ve slabé domácí složce HDP. Dále se jako vhodnější jeví více zohledňovat společenskou prospěšnost jednotlivých povov-

¹² Zdroj Konvergenční program ČR: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Konvergenčni-program-CR_2012-04_pdf.pdf

lání, a neškrtat tedy plošně. Například platy učitelů jsou dlouhodobě podhodnocené a škrty v této oblasti v důsledku vedou k omezení konkurenceschopnosti země. Toto opatření tak jde částečně proti smyslu reformem, jejichž cílem je mimo jiné konkurenceschopnost dlouhodobě zvyšovat.

Dalším úsporným opatřením z kategorie těch, která omezují spotřebu domácností, je zpomalení růstu penzí (s účinností od 1. 1. 2013). Nově se starobní penze budou zvyšovat jen o jednu třetinu růstu mezd a jednu třetinu inflace. Do této doby se zvyšovaly o celou míru inflace a třetinu míry růstu mezd. Toto opatření v kombinaci se zvýšením DPH citelně zasahuje rodiny důchodců. Řada důchodců v důsledku této kombinace může spadnout pod hranici chudoby a bude nutné jim vyplácet sociální dávky.

Téma samo o sobě pak představuje penzijní reforma. Ta by si svým významem zasloužila samostatnou analýzu, ale v této studii na ni není prostor. Od roku 2013 si Češi budou moci nově vyvést 3 % své hrubé mzdy do soukromých penzijních fondů v rámci tzv. II. pilíře, přičemž si 2 % přidají ze svého. V tomto II. pilíři se jim budou finanční prostředky hodnotit do doby, než dosáhnou důchodového věku bez možnosti předčasného výběru. Tento krok sice pravděpodobně zlepší bilanci důchodového účtu ve velmi dlouhém horizontu (řádově desítky let), ale po řadu let se na průběžném účtu prohloubí deficity, které bude třeba pokrýt zvýšením daní. Zde vzniká klasický ekonomický problém dynamické inkonzistence, kdy optimální řešení v krátkodobém horizontu nemusí být optimální v dlouhodobém horizontu, a naopak. Deficity měly být pokryty zvýšením spodní sazby DPH na 14 %, ale tato rezerva byla již v tomto roce vyčerpána, a to je pravděpodobně také důvod, proč se bude DPH zvyšovat od příštího roku na 15 %, respektive na 21 % v případě základní sazby (původní návrh byl sjednotit obě sazby na 17,5 %, což by ale žádné dodatečné finanční prostředky nepřineslo). Dále bylo v rámci udržitelnosti průběžného pilíře rozhodnuto o postupném prodlužování věku odchodu do důchodu tak, aby se s rostoucí délkou dožití nezvyšovala i průměrná délka pobírání důchodu. Individuální důchodové spořicí účty zůstanou zachovány.

IV. Čím jsou fiskální reformy ospravedlňovány?

V druhé polovině roku 2009 se prudce zvýšily výnosy českých vládních dluhopisů na více než 5,5 % u desetiletých dluhopisů, přičemž spread mezi německými a českými desetiletými dluhopisy se zvýšil na více než 2,5 procentního bodu. To přimělo tehdejší úřednickou vládu podniknout kroky k obnovení důvěry finančních trhů a k opětovné stabilizaci veřejných financí (takzvaný Janotův balíček). Do té doby se ekonomická diskuse točila okolo deficitního stimuluování finanční krizí zasažené ekonomiky. Vedlejší důsledky této hospodářské politiky v podobě zvýšených deficitů a rostoucího zadlužení nebyly do té doby příliš brány na zřetel.

Po opadnutí zvýšených výnosů přestal být tržní tlak iniciátorem reformem. Nicméně veřejnost vnímala situaci v zadlužených zemích, zejména pak v Řecku. Obavy veřejnosti z toho, že by se dluhová nákaza mohla rozšířit i do České republiky, pak byly důležitým faktorem vítězství pravicových stran, které měly úsporná opatření jako hlavní pilíř svého programu, v parlamentních volbách v roce 2010.

Nicméně i přes zjevné přání veřejnosti zkonsolidovat české veřejné finance prosazuje současná vláda řadu reformem ideologicky vyhraněně a bez jasného ekonomického konceptu, a to přesto, že má potřebný ekonomický aparát k dispozici. Řadu názorů svých ekonomických poradců však vláda ignoruje. Lze tak učinit závěr, že v ČR jsou reformy ospravedlňovány zčásti přímým či nepřímým tržním tlakem a zčásti ideologicky. Pod tlakem nadnárodních institucí ČR není, neboť není v pozici, že by neměla přístup k financím na trhu a musela si půjčovat od MMF.

V. Kdo je hlavním aktérem reforem?

Úspěšně provést fiskální konsolidaci je celospolečenský cíl již řadu let a s většími či menšími úspěchy se o naplnění tohoto cíle snažily levicové i pravicové vlády. Nelze tedy identifikovat jednu konkrétní společenskou skupinu, která by byla hnacím motorem reforem. Česká společnost se ale ostře polarizuje v názoru, jakými konkrétními opatřeními fiskální konsolidaci provést a jaké dopady by tato opatření měla mít. Přirozeně levicová část politického spektra preferuje raději zvyšování přímých daní, a naopak pravice preferuje redukci výdajů, popřípadě zvyšování nepřímých daní.

Celkově lze říci, že česká společnost je ve svých názorech většinou spíše levicová. Ne vždy ale se to ale projevuje ve volebním hlasování. Přece jen vzhledem ke komunistické minulosti je zde stále určitý strach z levice. Na druhou stranu, média publikují spíše pravicové názory, ale i ta podrobují současnou podobu některých reforem velmi tvrdé kritice.

VI. Jaké jsou doposud hlavní důsledky reforem?

Jak již bylo nastíněno v částech II. a III., hlavním ekonomickým důsledkem úsporných opatření je zpomalení růstu české ekonomiky, zejména oslabení domácí poptávky. Je rovněž možné, že došlo ke zpomalení, nebo dokonce zastavení procesu konvergence české ekonomiky k vyspělým západním ekonomikám (zejména k německé ekonomice), nicméně zatím není k dispozici dostatek dat, aby se tato hypotéza dala zcela potvrdit.

Hlavním transmisním mechanismem, kterým úsporná opatření snižují růst české ekonomiky je redukce disponibilního příjmu českých domácností – zejména těch nízkopříjmových. Jelikož většina nízkopříjmových domácností nespoří nebo jen zcela minimálně, tak na redukci svého disponibilního příjmu reagují redukcí spotřeby. To snižuje poptávku po finálních produktech, což v důsledku omezuje za-

městnanost. Je ovšem možné, že se jedná o dočasný jev a ve chvíli, kdy budou české veřejné finance stabilizované a nebude již potřeba dalších úsporných opatření, se původní dynamika české ekonomiky opět obnoví. Tento přízrakovací proces ale může trvat velmi dlouhou dobu.

Ztráta dynamiky české ekonomiky se projevuje i v pomalejším posilování české koruny vůči euru než v předkrizovém období. Na druhou stranu, koruna si vysokými přebytky obchodní bilance a nízkými deficity běžného účtu „říká“ o silnější úrovni. Posílení brání ale vysoké riziko vyplývající z dluhové krize v eurozóně, kvůli kterému se investoři zdráhají kupovat riziková aktiva, k nimž se česká koruna stále řadí.

Jak již bylo uvedeno dříve, fiskální cíle se daří naplňovat, ba dokonce se naplňují s předstihem. Například v minulém roce skončily naše veřejné finance s deficitem jen 3,1 % HDP, přičemž cíl pro tento rok je 3,0 % HDP. V roce 2011 se tak prakticky podařilo splnit fiskální cíl pro tento rok. Nicméně cena za takto úspěšnou fiskální konsolidaci je vysoká – pomalý růst HDP, a tedy nižší bohatství společnosti. Přičemž při vhodnější konstrukci úsporných opatření by jejich vedlejší účinky mohly být menší – konkrétně bylo vhodné méně omezovat disponibilní příjem domácností (nezvyšovat tolik DPH a přehodnotit politiku plošného snižování platů ve státní sféře). Naopak větší fiskální úsilí by se mělo věnovat redukci nebo reformě výdajů na infrastrukturu, kde je míra neefektivity opravdu vysoká.

Hlavní skupinou obyvatel, na kterou dopadají vládní reformy, jsou starobní důchodci kvůli kombinaci pomalejší valorizace penzí a zvyšování DPH, zejména spodní sazby. Důchodci navíc mají ve svém spotřebním koši vysoký podíl nezbytných statků (potravin, léky), proto na ně zvýšení spodní sazby DPH dopadá citelně. Obdobně zasaženou skupinou jsou státní zaměstnanci, u nichž se kombinuje efekt snižování platů ve veřejné sféře a zvyšování DPH.

VII. Jaké jsou politické důsledky reforem?

Vůči úsporným opatřením se zdvihá široká vlna nevole. Tento odpor se projevuje například v preferencích politických stran, neboť silně posílily opoziční levicové strany, zejména pak radikální KSČM. To se ukázalo v krajských volbách v říjnu 2012, kdy přesvědčivě zvítězily levicové strany. Hlavní opoziční strana ČSSD v nich získala 23,6 %. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2010 získala 22,1 %. Druhá opoziční strana KSČM dosáhla zisku 20,4 % (vs. 11,3 % ve volbách do PS). Pravicové strany propadly. Hlavní koaliční strana ODS získala 12,3 % (20,2 % ve volbách do PS), její koaliční partner TOP 09 6,6 % (16,7 % ve volbách do PS). Exkoaliční VV vůbec nekandidovaly (ve volbách do PS 10,9 %).¹³

Proti vládním reformám jsou často organizovány protestní akce, zejména pak odbory a jinými nevládními organizacemi (např. ProAlt). Nicméně intenzita protestů se nemůže rovnat s intenzitou protestů v Řecku, Španělsku či jiných zemích západní Evropy. Přece jen české odbory jsou v mezinárodní komparaci stále poměrně umírněné a masivní protesty, které by blokovaly chod ekonomiky, nejsou k vidění. Jakkoli jsou protesty proti úsporným opatřením pochopitelné, radikální protestní skupiny zatím nepředstavily reálnou alternativu vůči vládním reformám.

Frustrace lidí ze situace v zemi je však značná, a to napříč politickým spektrem. Češi těžko snášejí negativní efekty úsporných opatření, když kolem sebe vidí korupční aféry značného rozsahu, z nichž jen naprosté minimum se podařilo objasnit. Tato špatná nálada by mohla rovněž vysvětlovat, proč klesá spotřeba domácností v takovém rozsahu (více než v okolních zemích, které přijaly podobná fiskální opatření). Češi se vzhledem k pesimistickému výhledu chovají konzervativně a raději spoří (opatrnostní úspory), což dále zpomaluje ekonomický růst. Ekonomický výhled na další léta je tak zahalen poměrně temnými mraky.

Zdroje dat:

Wikipedia: <http://cs.wikipedia.org>

ČSÚ: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/home>

ČNB: <http://www.cnb.cz/cs/index.html>

Eurostat: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

MPSV: <http://www.mpsv.cz/cs/>

Německý statistický úřad: <https://www.destatis.de/EN/Homepage.html>

Ministerstvo financí ČR: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/en.html>

¹³ http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_Poslaneck%C3%A9_sn%C4%99Bmovny_Parlamentu_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky_2010 a http://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_zastupitelstev_kraj%C5%AF_v_%C4%8Cesku_2012

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.

zastoupení v České republice

Zborovská 716/27

150 00 Praha 5

Za česká vydání publikační řady

Dialog – strategie – alternativy odpovídá:

ing. Kristina Larischová, Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.,

zastoupení v České republice

Tel.: +420 224 947 094

Fax: +420 224 948 091

www.fesprag.cz

Objednávky/Kontakt:

fes@fesprag.cz

O autorovi

Mgr. Václav Franče, M.A., makroekonomický analytik

Raiffeisenbank v ČR

Názory vyjádřené v této publikaci jsou názory autorů a nemusí
nezbytně vyjadřovat stanovisko Friedrich-Ebert-Stiftung.

ISBN 978-80-87748-00-8 (brož.)

ISBN 978-80-87748-01-5 (soubor)